

PÅ VIDDERNE.

I.

Nu skræppen over ryggen slængt,
og riflen ladt i hånd,
og spjeldet lukt og døren stængt
med tap og vidjevånd;
så indom til min gamle mor
i stuen nærmest ved, -
et håndslag til farvel, - et ord, -
"jeg kommer hjem så snyg jeg foer, -
og indtil da - Guds fred!"

Opefter bugtes vejen smal,
det bær i holtet ind;
men bag mig ligger fjord og dal
i disigt måneskin.
Jeg foer forbi min grandes væg, -
på gården var så stilt;
men bortmed grinden under hæg
det lød som løv på linets læg,
det ringled let og mildt.

Der stod hun i det hvide lin,
og hilste mig godkveld;
hun var så væn, hun var så fin,
så frisk, som blom på fjeld.
*Et øje lo hun med, og *et
hun gøned med så småt! -
jeg lo som hun, og med et sæt
jeg stod ved grinden ganske tæt,
men da var øjet vådt.

Jeg slog min arm om hendes liv,
og hun blev rød og bleg;
jeg kaldte hende for min viv,
og barmen faldt og steg.
Jeg svor, at nu - nu var hun min
tilbunds, - ej lidt - ej halv -!
Hun så - jeg tror, på skoen sin, -
der ringled løv på bringens lin:
det var fordi hun skalv.

Hun bad så vakkert, og jeg slap,
og spøgen gik som før;
men hjertet mit gik klap i klap,
min hug var vild og ør; -
jeg bad så vakkert, og hun taug, -
vi fulgtes ad, vi to;
mig tyktes som det sang i haug,
som elverfolk og nøk og draug
indunder løvet lo.

Så bar det opfor vejen smal,
det bar i holtet ind;
men nedenfor lå fjord og dal

i disigt måneskin.
Jeg sad så hed, hun sad så mat
tæt udpå stupets kant;
vi hvisked i den lumre nat, -
jeg ved ej selv hvor det var fat,
men ved min pande brandt.

Jeg slog min arm om hendes liv,
hun hvilte på mit fang, -
så fæsted jeg min unge viv,
mens nøk i natten sang;

om draugen lo, da hun blev min,
det mindes jeg kun halv; -
mig skræmte ingen vættes grin, -
jeg så kun hun var ræd og fin,
og kendte hvor hun skalv.

II.

Jeg lå i skardet vendt mod sør,
og så hvor solen randt;
om dybet lå et skyggeslør,
mens fonn og jøkler brandt.
Det røde hus, min mors og mit,
herovenfra jeg ser;
der har hun strævt, der har hun stridt,
der blev mit sind så frisk og frit, -
Gud ved hvad det blev mer!

Hun er alt oppe; røgens svev
jeg tror ivejret slår,
på blegen ved den hvide væv
det tykkes mig hun går.
Ja, driv du kun dit vante stel;
for det dig signe Gud!
Hos renen på det vilde fjeld
jeg henter dig en vakker feld,
og to-tre til min brud!

Ja, hvor er *hun? Hun færdes visst
i drømmens spredte spil.
Kom ingenting ihug fra sidst, <H sidst.>
*drøm om det, hvis du vil!
Men er du vågen, - riv det ud
af mindet, - så gør jeg.
Lid på, du er min væne brud,
væv lin og sy dit bryllupsskrud;
kort er vor kirkevej!

Det tykkes tungt at skilles ad,
fra den ens sjæl har kær; -
men længslen er et tvætningsbad,
til mig den helse bær.
Her står jeg som påny besjælt,
så svalt er nu mit blod; -
et liv, ej halvt - langtmindre helt,

et liv i synd og anger delt,
jeg træder under fod.

Hver mørkets lyst, hver vild begær
af hugen drives ud;
jeg er så frisk, jeg står så nær
mig selv og nær min Gud!
Et syn udover ås og fjord,
udover furutop, -
og så tilfjelds i renens spor; -
farvel, min viv! Gudsfred, min mor!
Og nu på vidden op!

III.

Ibrand står skyen lavt i vest,
det flammer over fjeld;
men over dalens sidste rest
sig spænder tågens tjeld.
Tungt var mit syn og træt min fod,
og tankefuldt mit sind;
men udfor stupet, der jeg stod,
lå lyng og lyste som i blod,
og skalv for kveldens vind.

Jeg brak en kvist af lyngens dusk,
og stak den i min hat;
tæt bag mig stod en fattig busk,
der lå jeg lunt den nat.
Og tanker gik og tanker kom,
som folk på kirkesti;
de flokked sig og så sig om,
de satte ret og de holdt dom,
og skred så stilt forbi.

Var jeg dig nær i denne stund,
du blom, igår jeg brak, -
jeg lagde mig som trofast hund
for sømmen af din stak.
Jeg svam i dine øjne ind.
Der tvætted jeg min sjæl;
det troid, som heksebandt mit sind
igårkveld ved din faders grind,
jeg slog med spot ihjel!

Op sprang jeg sejersvarm og bad
en vinget bøn til Gud
om sol på alle dages rad
for dig, min lyse brud!
Dog nej, til *det jeg er for stærk,
til *det jeg er for ung;
jeg véd og vil et bedre værk,
og derfor, Gud, min bøn dig mærk:
gør hendes livssti tung!

Stem elven op hvorhelst hun går,
gør kloppen smal og glat,

lad urden gnage foden sår,
gør sætervejen brat;
jeg løfter hende højt på arm
igennem stridest flom;
jeg bænker hende ved min barm, -
frist der at volde hende harm,
det vil vi strides om!

IV.

Langvejs sørfra er han kommen,
kommen over brede vande;
tause tanker ligger som en
nordlysbrydning om hans pande.

Gråden leger i hans latter,
læben taler, når den tier;
men om hvad? Jeg bedre fatter
vindens kvad i lund og lier.

Jeg er ræd hans kolde øje,
har så lidt dets dybde fundet,
som det sortblå tjerns, af høje
jøklers barme født og bundet.

Tunge tankefugle stryger
lavt og langsomt over spejlet;
snart igen i råk det flyger, -
berg dig da, - tildæks med sejlet!

Midtpå vidderne vi mødtes,
jeg med rifle, han med hunde;
mellem os et forbund fødtes,
som jeg brød, ifald jeg kunde.

Hvorfor har hos ham jeg tøvet?
Tidt jeg gad mig fra ham skille;
nu jeg tror, han har mig røvet
selve evnen til at *ville!

V.

"Hvorfor længter du om kvelden
nedad til din moders stue;
sov du bedre under felden,
end på viddens brune tue?"

Hjemme sad på sengestokken
gamle mor med mig og katten,
spandt og sang, til drømmeflokken
bar mig ud til leg i natten.

"Drømme, drømme, - hvorfor drømme?
Tro mig, dagens dåd er bedre!
Bedre livets støp at tømme,
end en blund blandt fældte fædre!"

"Over vidden flyger renen;

efter den i vind og væde! -
Bedre det, end bryde stenen
op af fattig jord dernede!"

Men jeg hører klokken ringe
op fra kirken udpå tangen!
"Lad det ringe, lad det klinge,
bedre klang har fossesangen!" -

Gamle mor og *hun til kirke
går med bogen svøbt i klædet.
"Tro mig, mand, du bedre virke
kan, end slide kirkeledet!"

Orglet synger indfor grinden;
der er lys ved altertavlen.
"Bedre synger storm om tinden,
bedre skinner sol på skavlen!"

Nu, så kom! I vejr og væde
over viddens hvide bølge!
Lad så kirkestien træde
hvo som vil, - jeg slår ej følge!

VI.

Høsten kommer; hør den sidste
bølings bjelder under åsen!
Viddens frihed må den miste,
får igen et liv - på båsen!

Snart er vintrens tæpper hængte
foldrigt udfor stupets vægge;
snart er alle stier stængte, -
hjemad må jeg vejen lægge.

Hjemad? Har da *der jeg hjemme,
hvor min hug ej længer færdes?
Han har længst mig lært at glemme,
selv jeg lærte mig at hærdes.

Dagens dåd har intet mærke,
slig som den dernede drives;
*her blev mine tanker stærke,
kun på vidden kan jeg trives.

I den øde sæterstue
al min rige fangst jeg sanker;
der er krak og der er grue,
friluftsliv for mine tanker.

Der er vættespil i natten,
kløgtig skytte faren vejrer.
*Han har skænkt mig tryllehatten;
jeg kan fristes, men jeg sejrer!

Vinterliv på vilde vidder

sætter stål i veke tanker, -
intet sagn om fuglekvidder
sygt igennem åren banker.

Er til vår i stål jeg drevet,
henter jeg de to fra dalen, -
løfter dem fra hverdagsstrævet,
bænker dem i højfjeldssalen,

lærer dem min nye visdom,
lokker latter over hjemmet;
snart er livet på de isom-spændte
dummy vidder dem ej fremmed.

VII.

Her jeg sad i lange uger, -
kan ej ensomheden bære;
mindekrigen kraften sluger,
nedad må jeg til de kære.

Kun en dag, og så jeg stiger
op igen fra mor og hende, -
op til mine høje riger,
som til vår skal rumme trende.

Ud jeg må; - Hu, sneen fyger!
Lidt forsent jeg mig betænkte.
Vintervejr langs vidden stryger, -
nu er alle stier stængte.

VIII.

Uger gik og jeg vandt mig selv,
min hjemve kom aldrig tilorde;
under isklædets folder lå bæk og elv,
månen stod rund over fonnens hvælv,
og stjernerne tindred sig store.

For frisk jeg var til at sidde stur
i stuen da dagen hælded;
så lidt som min tanke jeg trives i bur,
over vidden jeg jog, til den styrrende urd
standsede mig yderst på fjeldet.

I det gabende dyb lå dalen stilt;
da toned det ude på tangen -!
Jeg lytted -, det lød både lindt og mildt;
hvor hørte jeg før den slåtten blev spilt -?
Da kendte jeg klokkeklangen!

De ringede julens højtid ind
med de gamle hjemlige klokker.
Det lyser bagved min grandes grind,
fra min moders stue går ud et skin,
som sælsomt mig maner og lokker.

Hjemmet med alt sit fattige liv

blev en saga med billeder rige!
Heroppe lå fjeldvidden stor og stiv,
dernede havde jeg mor og viv, -
til dem jeg måtte vel hige.

Da lo det bag mig så kort og tørt;
det var den fremmede skytte.
Han havde min ordløse tanke hørt:
"mig synes min unge ven er rørt, -
ak ja, den hjemlige hytte!"

Og atter jeg stod med stålsat arm,
og kendte jeg var den stærke;
viddernes luftning kølte min barm,
aldrig den mere skal banke sig varm
for et vinkende julemærke!

Da lyste det op om tun og tag
udfor min moders stue;
først var det som dæmrende vinterdag,
så rulled sig røgen i tunge lag,
og så kom den røde lue.

Det lyste, det brændte, det knak i grus;
af kvide jeg skreg i natten;
men skytten trøstede: "hvi så konfus?
Det brænder jo bare, det gamle hus,
med juleøllet og katten!"

Han talte så klogt i al min nød,
at fast mig voldtes en gysning;
han viste, hvor virksomt luens glød
over i månens strejflys flød
til en sammensat natbelysning.

Han kikked gennem den hule hånd
til vinding for perspektivet;
da toned en sang over fjeld og fonn,
da skønte jeg grant, min moders ånd
i englens vold var givet:

"Stille du stelled, stille du led,
stille du vandred i vrimlen;
så lempeligt bærer vi dig afsted,
højt over vidden til lys og fred,
til julekvelds-glæde i himlen!"

Borte var skytten og månen dækt;
i blodet var brand og frysning; -
over vidden jeg bar min kvides vægt, -
men det kan ikke nægtes, der *var effekt
i den dobbelte natbelysning!

IX.

Midsommerdagen lå som bedst
og dirred hed over hejen;

klokkerne ringed til bryllupsfest,
dybt dernede foer folk tilhest
langsefter alfarvejen.

De skød fra min grandes låvebro,
der var birkebusker ved grinden,
på tunet var folksomt nok, kan du tro;
men jeg lå yderst på stupet og lo,
mens tårerne brandt i vinden.

Det var som jeg hørte gøgende stev
og tankehvas latter at runge,
mig syntes et spottekvad op mod mig drev;
jeg lå over stupet; i lyngen jeg rev,
og bed i min egen tunge.

Afgårde de red i staselig flok,
bruden sad rank i sadlen,
siddt over lænderne svam hendes lok,
den glitted, den lyste, - jeg kendte den nok
fra den sidste kveld-stund i dalen.

Over bækken red hun skridt for skridt
tæt indved brudgommens side. -
Da havde jeg sørget mit hjerte frit,
tilende havde jeg kampen stridt,
jeg havde ikke mere at lide.

Jeg stod for stupet med stålsat ånd,
og højt over sommerlivet.
Toget så ud som et blinkende bånd, -
jeg holdt for øjet den hule hånd
til vinding for perspektivet.

De flagrende skaut, det skinnende lin,
og mændenes kofter røde,
kirken med vigselens himmelvin,
bruden, den fagre, som engang var min,
og lykken, som fra mig døde, -

det alt tilhobe jeg stod og så
oppe fra livets vidder;
et højere lys over synet lå, -
men se, det kan nu ingen forstå,
som nede i sværmen sidder.

Da lo det bagved mig kort og tørt,
det var den fremmede skytte:
"kammerat, efter det jeg nu har hørt,
jeg ser jeg forgæves har skræppen snørt,
her er jeg til ingen nytte!"

Nej, nu er jeg mand for at hjælpe mig selv,
men tak for din gode mening;
det flommer ej længer i årens elv,
og jeg tror jeg mærker i bringens hvælv

alleslags tegn til forstening.

Den sidste styrkende saft jeg drak;
ej længer på vidden jeg fryser;
mit sejl gik under, mit livstræ knak, -
men se, hvor smukt hendes røde stak
mellem birkestammerne lyser.

Det går i galop, men se, der blev
de borte ved kirke-svingen.
Mit væneste minde, i lykke lev!
Nu bytted jeg bort mit sidste stev
for et højere syn på tingen.

Nu er jeg stålsat, jeg følger det bud,
der byder i højden at vandre!
Mit lavlandsliv har jeg levet ud;
heroppe på vidden er frihed og Gud,
dernede famler de andre.

Kilde:

Henrik Ibsen "Samlede verker I-XXI,
Hundreårsutgaven" (bind
XIV), Gyldendal Norsk Forlag AS, 1999.